

Pirmas skyrius

VIENĄ VASAROS NAKTĮ UŽMIGAU VILDAMASIS, KAD, KAI NUBUSIU, pasaulis bus kitoks. Rytą, atmerkęs akis, pamačiau, kad niekas nepasikeitė. Nusviedžiau antklodę ir akimirką tiesiog gulėjau, karščiui plūstant į kambarį pro atvirą langą.

Ištiesiau ranką ir nuspaudžiau radijo mygtuką. Grojo „Alone“¹. Mėšlas. „Alone“ – grupės „Heart“ daina. Ne mano daina. Ne mano grupė. Ne mano tema. „Tu nežinai, kaip ilgai...“

Man buvo penkiolika.

Klaikiai nuobodžiauvau.

Jaučiausi nelaimingas.

Dėl manęs saulė galėjo dabar pat pradeginti mėlyname danguje skylę. Tada dangus būtų toks pats nelaimingas kaip ir aš.

DJ² pliurpė erzinančius, akivaizdžius dalykus: „Vasara! Karšta!“ O paskui paleido „Lone Ranger“³ – vieną iš tų retro melodijų,

¹ Viena (*angl.*) (čia ir toliau – *vert. past.*).

² Žodžio „didžėjus“ trumpinys.

³ Vienišas reindžeris (*angl.*).

kurias mėgdavo groti kas rytą, nes tikriausiai galvojo, kad tai geras būdas pažadinti pasaulį. „Ei-jo, Sidabre!“ Kas pasamdė šį vyruką? Jis mane žudo. Pamaniau, kad, klausydamiesi „Viliaus Telio“ unvertiūros, turbūt turėtume įsivaizduoti Vienišą reindžerį ir Tonto, ant žirgų jojančius per dykumą. Gal kas nors galėtų pasakyti šiam šnekučiui, kad mums jau nebe dešimt metų. „Ei-jo, Sidabre!“ Mėšlas. DJ balsas vėl nuskambėjo radijo bangomis: „Pabuska, El Pase! Dabar pirmadienis, 1987-ųjų birželio penkioliktoji! 1987-iejai! Ar galite patikėti? Karščiausi mūsų sveikinimai su gimimo diena skrieja Vailonai Dženings. Šiandien jai sukanka penkiasdešimt metų!“ Vailonai Dženings? Velniai rautų, tai juk roko stotis! Bet tada DJ pasakė kai ką, kas pažadino viltį, jog galbūt jo galvoje yra bent lašelis smegenų. Jis papasakojo istoriją apie tai, kaip Vailona Dženings išgyveno 1959 m. įvykusią lėktuvo katastrofą, kurioje žuvo Badis Holis ir Ričis Valensas⁴. Paskui užgrojo „Los Lobos“ atliekamą „La Bamba“.

„La Bamba“. Man patiko ši daina.

Nuleidau basas pėdas ant medinių grindų. Linguodamas galva į ritmą, susimąščiau, kokios mintys užplūdo Ričį Valensą akimirka, prieš lėktuvui trenkiantis į žemę. *Ei, Badi! Muzika baigėsi.*

Jų muzika baigėsi taip greitai. Ji baigėsi vos prasidėjusi. Štai kas iš tikrųjų liūdina.

⁴ Buddy Holly ir Richie Valens – vieni pirmųjų ir svarbiausių XX a. šeštojo dešimtmečio rokenrolo muzikos atlikėjų.

Antras skyrius

TYLIAI ĮSLINKAU Į VIRTUVĘ. MAMA RUOŠĖ PRIEŠPIEČIUS SUSITIKIMUI su draugėmis iš Katalikų bažnyčios bendruomenės. Prisipyliau stiklinę apelsinų sulčių.

Mama nusišypsojo.

– Ar nenori pasisveikinti?

– Mąstau apie tai, – atsakiau.

– Na, bent jau išsiropštei iš lovos.

– Užtruksiu, kol prisiverčiau.

– Kodėl berniukai taip pamišę dėl miego?

– Mums gerai sekasi tai daryti. – Mano žodžiai prajuokino mamą. – Beje, aš nemiegojau. Klausiausi „La Bambos“.

– Ričis Valensas, – tarė ji tyliai, beveik pašnibždomis. – Kaip liūdna.

– Kaip ir dėl tavosios Petsės Klain⁵.

⁵ Patsy Cline – viena įtakingiausių XX a. vokalistė, pirmųjų kantri muzikos atlikėjų. 1963 m. žuvo lėktuvo katastrofoje.

Ji linktelėjo. Kartais užklupdavau ją dainuojančią tą dainą, „Crazy“⁶. Nusišypsojau. Ji irgi šyptelėjo. Tarsi žinotume kažkokią paslaptį. Mano mama turėjo gražų balsą.

– Lėktuvų katastrofos, – sukuždėjo ji. Atrodė, kad ji kalbasi su savimi, o ne su manimi.

– Galbūt Ričis Valensas mirė jaunas, tačiau jis bent jau kažką nuveikė. Noriu pasakyti, *jis iš tikrųjų kažką padarė*. O aš? Ką padariau aš?

– Tu dar turi laiko, – nuramino mama. – Marias gražaus laiko.

Nepataisoma optimistė.

– Na, pirmiausia man reikia tapti žmogumi, – išsiviečiau.

Ji linksmai į mane žvilgtelėjo.

– Man penkiolika.

– Žinau, kiek tau metų.

– Penkiolikmečiai nelaikomi žmonėmis.

Mama nusijuokė. Ji buvo vidurinės mokyklos mokytoja. Žinojau, kad iš dalies pritaria man.

– Tai dėl ko šaukiamas didysis susirinkimas?

– Pertvarkome „Maisto banką“.

– „Maisto banką“?

– Visiems reikia valgyti.

Mano mama atjautė vargšus. Ji pati patyrė skurdą. Žinojo apie alkį tokių dalykų, kokių aš niekada nežinosiu.

– Taip, – sutikau. – Manau, kad reikia.

– Gal galėsi mums padėti?

– Tikriausiai, – pasakiau. Nekenčiau savanoriauti. Mano gyvenimo problema ta, kad jis buvo kažkieno kito sumanytas.

⁶ Beprotė (*angl.*).

– Ką šiandien veiksi? – nuskambėjo kaip užduotis.

– Įstosiu į gaują.

– Nejuokinga.

– Aš meksikietis. Ar ne tai mes darome?

– Nejuokinga.

– Nejuokinga, – pritariau. Turbūt nejuokinga.

Man kilo noras kuo greičiau dingti iš namų. Nors ir neturėjau kur eiti.

Kai pas mamą susirinkdavo jos draugės iš katalikų bendruomenės, jausdavausi taip, lyg imčiau dusti. Ne dėl to, kad visoms joms buvo daugiau nei penkiasdešimt metų – tikrai ne dėl to. Ir net ne dėl visų tų kvailių komentarų, kaip aš tiesiog jų akyse virstu vyrų. Nesu kvailas. Kai išgirdavau kalbant nesąmones, žinojau, jog tai paistalai. Taip pat supratau, kad jos tai daro iš geros širdies. Todėl kantriai stovėdavau, kol man glostydavo pečius ir aikčiodavo:

– *Dejame ver. Ay que muchado tan guapo. Te pareces a tu papa.*⁷

Aišku, žinojau, kad nėra į ką ten žiūrėti. Juk čia tik aš. Taip, esu panašus į savo tėtį, tačiau niekada nemaniau, kad reikėtų dėl to džiūgauti.

Vis dėlto vienas dalykas mane tikrai erzino – tai, kad mano mama turėjo daugiau draugų negu aš. Ar ne liūdna?

Nusprendžiau eiti į Memorialinio parko baseiną paplaukioti. Mintis nekokia. Bet ji bent jau mano.

Man žengiant pro duris, mama nutraukė seną rankšluostį, kurį buvau persimetęs per petį, ir padavė naujesnį. Mamos pasaulyje egzistavo tam tikros rankšluosčių taisyklės – niekada jų nesupratau. Bet taisyklės buvo taikomos ne tik rankšluosčiams.

⁷ Leisk pažiūrėti. Oi, koks gražus berniukas. Atrodai visai kaip tavo tėtis (*isp.*).

Ji nukreipė smerkiantį žvilgsnį į mano tenisinukus.

Puikiai numaniau, ką dabar pasakys. Kol neprivertė manęs persirengti, išūliai pažvelgiau jai į akis.

– Tai mano mėgstami marškinėliai.

– Ar nevilkėjai jų vakar?

– Taip, – atsakiau. – Tai Karlosas Santana⁸.

– Žinau, kas tai, – atšovė ji.

– Tėtis juos padovanojo per gimtadienį.

– Kiek pamenu, neatrodei labai sužavėtas, kai išpakavai tėvo dovaną.

– Tikėjau ko nors kito.

– Ko nors kito?

– Na taip. Ko nors kito. Marškinėliai gimtadieniui? – pažvelgiau į mamą. – Nesuprantu jo.

– Jis nėra toks nesuprantamas, Ari.

– Jis nekalba.

– Kartais žmonės daug kalba, bet ne visada sako tiesą.

– Turbūt, – nesiginčijau. – Šiaip ar taip, dabar esu su šiais marškinėliais.

– Matau. – Ji nusišypsojo.

Aš irgi nusišypsojau.

– Tėtis juos gavo per savo pirmąjį koncertą.

– Buvau ten. Prisimenu. Jie seni ir nudrįskę.

– Aš sentimentalus.

– Tai jau tikrai.

⁸ Carlos Santana – Meksikos ir JAV muzikantas ir gitaristas, sujungęs roko ir Lotynų Amerikos muziką.

- Mama, dabar vasara.
- Taip, – pritarė ji. – Vasara.
- Kitokios taisyklės.
- Kitokios taisyklės, – pakartojo.

Man patiko kitokios vasaros taisyklės. Mama stengėsi su jomis susitaikyti.

Ji ištiesė ranką ir perbraukė pirštais per mano plaukus.

– Pažadėk, kad rytoj jų nevilksėsi.

– Gerai, – pasakiau. – Pažadu. Bet ir tu man pažadėk, kad nedėsi jų į džiovyklę.

– Galbūt leisiu tau pačiam juos skalbti, – šyptelėjo mama. – Nepaskęsk.

Aš irgi jai nusišypsojau.

– Jei taip nutiktų, niekam neatiduok mano šuns.

Tai buvo tik pokštas. Mes neturėjome šuns.

Mama suprato mano humorą. Aš supratau jos. Mes gerai sutarėme, nors tai nereiškė, kad ji neturėjo savo paslapčių. Puikiai įsivaizdavau, kodėl tėtis ją išimylėjo. Bet man taip ir liko mįslė, kodėl ji išimylėjo tėtį. Kadaise seniai, kai buvau šešerių ar septynerių, smarkiai pykau ant tėvo, nes norėjau, kad jis su manim žaistų, o tėtis atrodė toks nutolęs. Lyg manęs visai nebūtų. Kartą, sukaukęs visą savo vaikišką pyktį, paklausiau mamos:

– Kaip galėjai ištekėti už šio vyro?

Ji nusišypsojo ir pirštais pataršė mano plaukus. Visada taip darydavo. Tada pažvelgė tiesiai man į akis ir ramiai tarė:

– Tavo tėvas buvo nuostabus.

Ji nesudvejojo nė sekundės.

Norėjau paklausti, kas nutiko tam nuostabiam vyrui.

Trečias skyrius

KAI IŠĖJAU Į LAUKĄ, TVYROJO TOKS SIAUBINGAS KARŠTIS, KAD net driežai tūnojo savo slėptuvėse, o paukščiai tupėjo susigūžę ir tylūs. Gatvės įtrūkimuose lydėsi derva. Dangaus mėlynė buvo išblukusi ir akimirka man pasidingojo, kad visi žmonės pabėgo iš kaitra pulsuojančio miesto. Arba mirė kaip tuose mokslinės fantastikos filmuose ir aš esu paskutinis berniukas Žemėje. Bet vos tik ši mintis šovė man į galvą, pro mane ant dviračių pralėkė pulkelis kaimynystėje gyvenančių vaikų, ir dabar aš tikrai panorau būti paskutinis berniukas Žemėje. Jie juokėsi, kvailiojo ir, atrodo, gerai leido laiką. Vienas iš vaikėzų šūktelėjo man:

– Ei, Mendosa! Linksminiesi su savo draugais?

Pamojavau jiems, apsimesdamas, kad man labai juokinga – *cha cha cha*. O tada parodžiau vidurinį pirštą.

Vienas vaikas apsigrėžė, privažiavo artyn ir ėmė sukti aplink mane ratus.

– Nori pakartoti?

Vėl parodžiau jam vidurinį pirštą.

Jis sustabdė dviratį tiesiai priešais mane ir bandė prismeigti žvilgsniu.

Manęs tai neveikė. Žinojau, kas jis. Jo brolis Chavjeras kartą pamėgino prie manęs lįsti. Trenkiau jam, ir dabar mes priešai visam gyvenimui. Nė kiek to nesigailiu. Taip, esu karštakošis. Pripažįstu.

Vaikis nutaisė grėsmingą balsą. Lyg tai turėtų mane išgąsdinti.
– Neerzink manęs, Mendosa.

Dar kartą iškėliau vidurinę pirštą ir nukreipiau jam į veidą tarsi pistoletą. Vaikėzas apsisuko ir nurūko ant savo dviračio. Pasaulyje buvo nemažai dalykų, kurių bijojau, tačiau tik ne į jį panašių vaikigalių.

Dauguma berniukų vengė su manim susidėti. Netgi tie, kurie lakstė gaujomis. Dabar jie vėl praskriejo pro mane, šūkaudami visokių niekus. Jiems buvo po trylika ar keturiolika metų ir jie paprasčiausiai linksminosi, kabinėdamiesi prie tokių kaip aš. Kai jų balsai nutolo, ėmiau savęs gailėtis.

Savęs gailėjimasis virto menu. Manau, kažkuriai mano daliai tai patiko. Galbūt susiję su gimimo eile. Tiesą sakant, beveik tuo neabejoju. Mane visada erzino faktas, kad buvau tariamai vienintelis vaikas šeimoje. Nežinojau, kaip kitaip save vertinti. Buvau vienturtis, bet iš tikrųjų toks nebuvau. Tai užknisa.

Mano dvyinės seserys – dvylika metų už mane vyresnės. Dvylika metų – tai visas gyvenimas. Prisiekiu, nė kiek neperdedu. Jos visą laiką su manim elgėsi lyg su kūdikiu, žaisliuku, kažkokiu projektu ar naminiu gyvūnėliu. Labai myliu šunis, bet kartais mane apimdamo jausmas, kad esu niekas kitas kaip šeimos *mascoto*. Šiuo ispanišku žodžiu vadinamas šuo – šeimos augintinis. *Mascoto*.⁹ Nuostabu. Aris, šeimos talismanas.

⁹ Talismanas (*angl.*).

Mano brolis buvo vienuolika metų už mane vyresnis. Man jis atrodė dar labiau nepasiekiamas nei seserys. Negalėjau net minėti jo vardo. Kas, po galais, norėtų kalbėti apie vyresnius brolius, kurie sėdi kalėjime? Tikrai ne mano mama ir tėtis. Ir ne seserys. Galbūt ta tylą, supanti mano brolių, pakeitė mane. Manau, kad taip. Nekalbėjimas gali padaryti žmogų labai vienišą.

Kai gimė mano seserys ir brolis, tėvai buvo labai jauni. Jie kovojo dėl savo vietos gyvenime. „Kovoti“ yra mėgstamas jų žodis. Kažkuriuo metu, susilaukęs trijų vaikų ir po bandymų baigti koledžą, mano tėvas įstojo į jūrų pėstininkų korpusą. O tada išėjo į karą.

Karas pakeitė jį.

Kai jis grįžo namo, gimiau aš.

Kartais man atrodo, kad tėvas turi daug randų. Savo širdyje. Savo galvoje. Visame kūne. Ne taip paprasta būti žmogaus, kuris dalyvavo kare, sūnumi. Kai buvau aštuonerių, nugirdau, kaip mama telefonu sakė tetai Ofelijai: „Nemanau, kad karas jam kada nors baigsis.“ Vėliau paklausiau tetos Ofelijos, ar tai tiesa.

– Taip, – patvirtino ji. – Tiesa.

– Bet kodėl karas nepalieka mano tėčio ramybėje?

– Nes tavo tėvas turi sąžinę, – atsakė ji.

– Kas jam kare nutiko?

– Niekas nežino.

– Kodėl jis nepapasakoja?

– Nes negali.

Štai taip. Kai buvau aštuonerių, nieko nežinojau apie karą. Net nežinojau, kas ta sąžinė. Tik mačiau, kad kartais tėvo veidas liūdnas. Nekenčiau tų akimirku, kai jį apimdavo liūdesys. Tada aš irgi nuliūsdavau. Man nepatiko liūdėti.

Taigi buvau žmogaus, kuriame gyveno Vietnamo karas, sūnus. Taip, turėjau labai daug rimtų priešasčių savęs gailėtis. Būti penkiolikos sunku. Kartais man atrodo, kad būti penkiolikos yra pati didžiausia tragedija.